

İLETİŞİM NEDİR?

İletişim, bir insanın bir başka insanla ya da insanlarla bilgi alışverişi, duygu alışverişi, haber alışveriştir. İnsanlık tarihi kadar eski olan iletişime yaşamın her döneminde ihtiyaç duyulmaktadır. İnsan toplumsal bir varlıktır ve zamanımızın çoğu başka insanlarla belli ilişkiler içerisinde geçmektedir. Bu süreç içinde iletişimin öğelerinden yararlanır. Tek kaldığımız zamanlarda bile gazete, kitap veya dergi okuyarak, radyo dinleyerek ya da televizyon seyrederek yine iletişim ağının içinde olmaktadır. Öyleyse diyebiliriz ki "iletişim" insan hayatının vazgeçilmez, o olmadan yaşam olmaz bir ögesidir.

Bu çalışmadaki amacımız, güzel sanatların dallarından biri olan müziğin iletişimin en önemli ve hiç şüphesiz en etkili ögesi olması sebebiyle, müziksel iletişim konusunun daha net anlaşılması açısından öncelikle iletişim ve tanımları hakkında bilgi vermektir.

İletişimin birçok tanımı yapılmaktadır:

*"Bir yerden, bir kişiden, bir makineden bir başkasına herhangi bir ortamdan yararlanarak bilgi göndermedir."*¹

*"İletişim sözcüğü, Latince kökenli communication sözcüğünün karşılığıdır. Birbirlerine ortamlarındaki nesnelere, olaylar, olgularla ilgili değişimleri haber veren, bunlara ilişkin bilgilerini birbirlerine aktaran, aynı olgular, nesnelere, sorunlar karşısında benzer yaşam deneyimlerinden kaynaklanan, benzer duygular taşıyıp bunları birbirine ifade eden insanların oluşturduğu topluluk ya da toplum yaşamı içinde gerçekleştirilen tutum, yargı, düşünce, duygu bildirimlerine iletişim denir."*²

İnsanlar arasında en önemli iletişim konuşmadır, fakat başka iletişim yolları da vardır. Duygularımızı belirtmek için bazı el ve yüz hareketleri yapmaktayız. Sağırın kullandığı bu dil, konuşmadan iletişim kurmaya bir örnektir. Kör insanlar da büyük çoğunlukla dokunma ve işitme yoluyla iletişim kurmaktadır.

El yazısının icadından sonra baskı makineleri kullanılarak kitap ve gazete yoluyla insanlara daha rahat ulaşılmıştır.

*Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü.

¹Usluata, Aysel, *İletişim*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994, s.13.

²Oskay, Ünsal, *İletişimin ABC'si*, Der Yayınları, İstanbul, 1997, s.15

İletişim, yazmanın, konuşmanın dışında güzel sanatların bütün dallarını kapsar. İletişimin bir tanımını da Shannon şöyle yapmıştır:

*“Bir aklın bir başkasını etkilediği tüm işlemleri içerir; bu da kuşkusuz yazı yazmanın ya da sesli konuşmanın yanı sıra, müziği, görsel sanatları, tiyatroyu, baleyi, tüm insan davranışlarını kapsar.”*³

İnsanlar gibi hayvanlar da iletişim kurmaktadır, fakat onların kurdukları iletişim basit duyguları ifade etmektedir ve insanların kurduğu iletişime göre daha az gelişmiştir.

*“Genel anlamda, iletişimin gerçekleşmesi için iki sistem gereklidir. Bu sistemler; iki insan, iki hayvan, iki makine ya da bir insan ile bir hayvan, bir insan ile bir makine (örneğin; bir bilgisayar) olabilir. Seçenekleri artırmak mümkündür. Nitelikleri ne olursa olsun, iki sistem arasındaki bilgi alışverişini iletişim kabul edebiliriz.”*⁴

İletişim, bütün canlılar için vardır ve yaşamın sürekliliği iletişimle sağlanır. Gelenek ve göreneklerimiz bile iletişim yoluyla geçmişten geleceğe doğru aktarılmaktadır.

Toplumlar arasında hiç kuşkusuz kültür farkları vardır. Bu farklılıklar iletişim yoluyla bir nebze de olsa giderilmektedir. Özellikle günümüzde teknolojinin gelişmesiyle iletişim çok daha yaygınlaşmış, çok daha kolay hale gelmiş ve toplumlar arasındaki kültür farkları da çok daha azalmıştır.

*“Yüzyılımıza damgasını vuran gelişmelerin en önemlilerinden biri hiç kuşkusuz iletişim teknolojilerindeki büyük gelişme ve değişimlerdir. Silikon Chip ile birlikte ortaya çıkan mikro elektronik alanında gelişmeler, bu gelişmelere ek olarak kablolu televizyon, video, teletext, viewdata, uzay teknolojilerindeki gelişmeler ile yeni iletişim endüstrileri ortaya çıkmaktadır.”*⁵

Eğitimde de iletişime büyük önem verilmektedir. Çünkü iletişim olmadan ne öğrenme ne de öğretme olmaz.

*“İletişimin kişi açısından özel amaçları ne olursa olsun, temeldeki amacı çevre üzerinde etkin olmak, başkalarında davranış, tutum geliştirmek ve değiştirmektir.”*⁶

İletişim birçok öğelerden oluşmaktadır; Kaynak (Verici), Bildiri (Mesaj), Kanal (Sunma Yolu), Alıcı (Hedef-Kitle), Aydınlatıcı Yankı (Tepki) İletişimin gerçekleşmesi için bunlardan en az üçünün olması gerekmektedir.

*“İletişim; iki nesne arasında gerçekleşen haber, bilgi, düşünce, yorum vb. şeylerin, mesajların alış-veriş sürecidir. Bunlardan biri gönderici (kaynak), diğeri alıcıdır. Bu bakımdan iletişim gönderici ve alıcı arasındaki mesaj alış-verişi süreci olarak da tanımlanabilir. İki arasında bu süreç, hem mesajın iletimi (gönderilmesi, aktarılması), hem de bu mesaja tepki (yanıt) eylemlerini kapsar. Mesaja tepki eyleminin kendisi de göndericiye bir mesaj iletmez, iletimidir. Dolayısıyla, iletişim gönderici ve alıcı arasındaki karşılıklı iletim, iletleme sürecidir. Mesaja tepki, yanıt yalnızca “evet, pekiyi ...” şeklinde de olabilir.”*⁷

³Usluata, Aysel, *İletişim*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994, s.13.

⁴Dökmen, Üstün, *İletişim Çalışmaları ve Empati*, Kasım 1996, s.19.

⁵Ege Üniversitesi, *Düşünceler*, İletişim Fakültesi, Şubat 1995.

⁶Zillioğlu, Merih, *İletişim Nedir?*, Cem Yayınevi, I. Baskı, İstanbul, Kasım 1993, s.13.

⁷Varol, Muharrem, *Halkla İlişkiler Açısından Örgüt Sosyolojisine Giriş*, Ankara, 1993, s.117.

SANATSAL İLETİŞİM

İletişimin çeşitli alanlarda gerçekleştiğini söylemiştik. Bu alanlardan biri ve en önemlisi sanattır. Ulu önder Atatürk'ün de dediği gibi *"Sanatsız kalan bir toplumun hayat damarlarından biri kopmuş demektir"*.

Sanatsal iletişim de birçok dallara ayrılmaktadır. Resim, müzik, tiyatro, heykel gibi. Bunlardan müzik, insan hayatı için çok önemli bir olgudur.

*"Yaşamda müzik gerekmez, çünkü yaşam müziktir. Müzikle ilgisi olmayan yaratıklar insan değildirler. Eğer söz konusu olan yaşam, insan yaşamı ise müzik kesinlikle vardır."*⁸

Bu konudaki amacımız iletişim konusunda müziksel iletişimin insan hayatındaki etkiyici rolünün ve müziksel iletişimin niteliğinin belirlenmesidir.

MÜZİKSEL İLETİŞİM

Müziksel iletişim, bir estetik etkileşim ve iletişimdir, bütün bunları insanlarla paylaşmaktır. Bu etkileşim ve iletişimler belirli güzelliklerin seslerle birleşimi ile oluşmaktadır.

İletişimin tanımlarından da yola çıkılarak müziksel iletişimin tanımını şöyle yapabiliriz:

*"Duygu, düşünce, izlenim veya tasarımları veya bunları içeren davranışları belirli güzellik anlayışlarına göre birleştirilmiş seslerden oluşan estetik bütünlerle kurulan belli ilişkiler yoluyla ortaklaşma ve paylaşma sürecidir."*⁹

Müziksel iletişimin gerçekleşmesi için belli bir sürecin olması gerekir. Bu süreç içinde çeşitli ögeler vardır; Besteci, Müzik Eseri, Seslendirici ya da İcracı, Eseri Sunma Yolu, Dinleyici, Dinleyicinin Tepkisi ve bu ögelerin içinde bulunduğu Ortam ya da Çevre.

Besteci, duygu ve düşüncelerini bir kural dahilinde seçtiği sesleri birleştirerek bir eser meydana getirir. Enstrüman için ya da hem ses hem enstrüman için besteleyerek ya da doğaçlayarak yaptığı bu eserini, kendisi ya da bir yorumcu tarafından çeşitli kanallarla, ses ya da ses ve görüntü ileten araçlarla, konserlerle dinleyiciye iletir. Dinleyici, eseri kendi müzik kültürüne göre yorumlar. Yorumunu çeşitli tepkilerle gösterir, bestecinin kendisine ya da yorumcuya bu tepkisini iletir. Bütün bu işlemlerden sonra müziksel iletişim süreci tamamlanmış olur.

İletişimin her alanda olduğu gibi müziksel iletişimde de öğrenmelerin ya da davranış değişikliklerinin, etkilenmelerin olması gerekmektedir. Değilse iletişim başarısızlığa uğrar. Bu sebeple müziksel iletişimi daha etkili hale getirmek, eğitimde bu alana daha fazla yer ayırmak gerekmektedir.

İletişimin ögelerinden biri olan dinleyici, müzik eserini, dinlediği zaman kendi kültürel, ruhsal durumuna göre alabileceği kadarını alır. Onun için diğer bir öge olan besteci, dinleyicinin bazı niteliklerini, kültürünü, müzik zevkini iyi bilmesi ve ona göre eserler yapması gerekir. Müzikte etkileşim ve iletişim, müzik sanatının gelişiminde, şekillenmesinde etkileyici bir faktördür. Bestecinin çalışmaları, çalışmaların sunumu ve izleyicinin kültürel birikimi müziğe yön verir. Müzik eserlerinin bu doğrultuda şekillen-

⁸Uçan, Ali, *İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1994, s.45.

⁹A.g.e., s.30.

mesine neden olur. Bu anlamda da dinleyicinin, yorumcunun, bestecinin bilinçlendirilmesi, eğitilmesi gerekmektedir.

Etkili bir müziksel iletişim için dinleyicinin etkin durumda olması, yani eser hakkındaki düşüncelerini yorumcuya ya da besteciye iletmesi gerekir. Bunun için özendirilmeleri şarttır. Müziksel iletişimin yan öğelerinden biri olan müzik eleştirmenlerinin de iletişime katkısı büyüktür.

Sonuç olarak; her alanda olduğu gibi müziksel iletişimde de eğitim çok önemlidir. Toplumun eğitim seviyesi kadar yaşam standartları da eğitime yön verir. Müziğin kalitesi bakımından bu konulara önem verilmesi gerekmektedir.

Müziksel iletişim konusunda kaynak yetersizliği bulunmaktadır. Prof. Dr. Ali Uçan'ın **İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi** adlı kitabının dışında Türkçe kaynak bulunmamaktadır. Müzik bilimcilerinin bu konuya daha fazla önem vermeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- DÖKMEN, Üstün, **İletişim Çalışmaları ve Empati**, Kasım, 1996.
EGE ÜNİVERSİTESİ, **Düşünceler**, İletişim Fakültesi, Şubat, 1995.
OSKAY, Ünsal, **İletişimin ABC'si**, DER Yayınları, İstanbul, 1997.
UÇAN, Ali, **İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1994.
USLUATA, Aysel, **İletişim**, İletişim Yayınları, 1994.
VAROL, Muharrem, **Halkla İlişkiler Açısından Örgüt Sosyolojisine Giriş**, Ankara, 1993.
ZILLIOĞLU, Merih, **İletişim Nedir?**, Cem Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 1993.